

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

De Censuris, In Qua Sex Disputationibus De Poenis Ecclesiasticis, deque
Irregularitate fusè tractatur, cum Indicibus necessariis

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

XX. Explicatur 19. excommunicatio aduersus iudices saeculares qui in
causis capitalibus, seu criminalibus clericorum se interponunt.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76667](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76667)

8 Deinde dixi hæc faciendam esse extra casus à iure expressos, & abique speciali, & expressa summi Pontificis licentia sunt enim aliqui casus in quibus à clericis tributum licite exigitur. De quibus latè tractat de immunitate personarum Ecclesiasticarum, & bonorum, p. 9.

9 Et licet ad contrahendam censuram latam can. 15. satis sufficit impositio per modum statuti, seu legis facta ad hanc tamen censuram insuper requiritur illius tributi exactio. Vt tradit Durand. can. 13. quest. 4. num. 1. Bonac. disp. 9. §. 3. pun. 1. num. 3. & 4. quia Textus vitæ dictione, & quæ regulariter copulativa est, & extrema quæ coniungit postulat simul esse, ut dispositio subsistat. Argum. leg. si quis ita, ff. de verb. obligat. inquit enim Textus Bullæ; Imponunt, & diversis eorum exquisitis modis exigunt. Impositio ergo tributi, & illius exactio adesse debet.

10 Tributa vero imponi, exigique debent clericis, Prælati, aliisque Ecclesiasticis personis. Neque opus est (ut minus bene censuit Caleran. verbo Excommunicatio, cap. 39. Nauar. capit. 27. num. 128.) eam impositionem fieri clericis ratione bonorum Ecclesiasticorum. Quomodoque enim ipsi directè imponantur, & exigantur hæc excommunicatio locum habet; siquidem non solum prohibet tributi impositionem bonis ipsorum Clericorum quatenus talia sunt, sed etiam ipsis clericis. Vt aperte constat ex illis Verbis Textus: Et omnia Clerici, Prælati, & alii personis Ecclesiasticis, ac eorum, & Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum Beneficiorum Ecclesiasticorum bonis, illorumque fructibus, redditibus, & proventus abique speciali, expressaque Pontificis licentia imponunt, & diversis eorum exquisitis modis exigunt. Nam vt rectè Sayrus lib. 3. thesauri, cap. 2. num. 9. aperte Pontifex distinguit inter bona Clericorum, & Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum Beneficiorum: bona autem Clericorum distinctè à redditibus, fructibus & proventus Ecclesiarum, Monasteriorum, seu Beneficij parimonia sunt legalia, & secularia, non Ecclesiastica. Ergo etiam hæc intendit Pontifex à tributorum impositione eximersi: ita Textum in cap. quoniam de Censuris lib. 6. Atque ita tradit Sayrus loco relato, Alterius lib. 5. disp. 18. cap. 3. vers. quarto notandum. Bonac. disp. 1. de censur. bullæ, §. 19. pun. 1. num. 7. Suar. disp. 2. de censur. sect. 2. num. 99. Cum hoc tamen fiat, si Clerici habeant aliqua bona titulo donationis, vel hæreditatis quibus aliquid tributum annexum est, non impeditur laica potestas ab illius tributi exactione, quia hoc tributum nec bonis Ecclesiasticis nec personis Ecclesiasticis impositum est. Neque exigitur à Clericis quatenus tales sunt, sed quatenus sunt hæredes, legatarij, vel donatarij rei cui est tributum annexum. Vt aduertit Suar. de censur. disp. 2. §. 2. num. 99. in fine.

11 Non solum imponentes tributum personis Ecclesiasticis, vel bonis Ecclesiasticis, illâque exigentes hæc innodantur excommunicatione. Sed qui illud impositum recipiunt etiam à sponte danti bus, vt habeatur in Textu, hoc est qui recipiunt tributum ab his qui nullâ alia viâ vel coactione præter eam quâ seculum trahit impositio, tributum solunt, sicuti explicat, Suar. disp. 2. §. 2. num. 99. Sayrus lib. 3. thesauri, cap. 2. num. 10. Betrachin. tract. de gabell. par. 7. num. 2. Durand. lib. 2. can. 18. §. 1. Bonac. alios referens disp. 1. de censur. bullæ §. 19. punct. 1. num. 10.

12 Exigere vero ab Ecclesiasticis tributum, quod non ipsis, neque eorum bonis, sed laicis impositum est sub hæc excommunicatione non comprehenditur, vt aperte colligitur ex illis verbis textus. Sic imposita exigunt, & solum namque exactio, & receptio tributi impositi hæc censura punitur. Sicuti ex communi sententia docuit Bonacina d. de censur. §. 19. punct. 1. num. 6.

13 Sed an tributum Clericis impositum, vel ab eis exactum debeat esse in graui materia, vt imponens, vel exigens hæc censura afficiatur? Doctores dissentiunt. Nam Bonac. disp. 1. de censur. bullæ §. 19. pun. 1. num. 12. censet in hæc censuram non incurrere, quia ob paruitatem materiæ credit exigentem à culpa mortali excusari. Sed contrarium longè verius existimo cum Altero lib. 5. disp. 19. cap. 3. ad finem. Quia grauitas huius impositionis, & exactio non desumitur ex quantitate tributi, sed ex iniuria libertati Ecclesiasticæ facta, & ex illius contemptu. Sicuti grauitas simonia non desumitur ex quantitate pretij exhibiti pro re spirituali, sed ex contemptu, & iniuria rei spirituali factæ eam pretio temporalis coequando. At negari non potest impositionem, exactioque tributi quantumvis minimi itam Ecclesiasticum grauius lædi, vt potè qui ea actione denotatur potestati laicæ subiectus esse, & tributorum solutioni obligatus, Ergo &c. Et confirmo, si pro negotio leuis momenti Clericum ad tribunal sæculare traheres iudicandum, cui dubium erit te graue sacrilegium committere, & in excommunicationem incidere, quia ad huius peccati grauitatem non debet spectari materia, de qua iudicium est ferendum, sed ipsum iudicium, cui clericus iniquè subicitur. Sic in præsentem non quantitas tributi, sed illius impositio, & exactio spectanda est, vt potè quæ ex se libertatem Ecclesiasticam grauius lædit.

In secunda parte huius Canonis excommunicantur qui per se, vel per alios directè, vel indirectè prædicta faciunt, hoc est imponunt, exigunt, vel recipiunt tributum impositum. Dicuntur autem per se imponere, & exigere qui nullo intermedio imponunt, & exigunt, per alios vero qui mediis suis ministris. Directè autem imponunt, si ipsis Clericis, vel eorum bonis Ecclesiasticis immediatè tributum imponatur, iis directè tamen si alius imponatur: ex qua impositione necessariò Clerici grauantur: vt bene explicat Carol. de Grassis de effectu clericali, §. 2. m. 50. 77. & 146.

Deinde excommunicantur qui hæc procurant, id est qui diligentiam, & opera præstant, vt impositio, exactioque tributi ad effectum perducatur. Quapropter Officiales, & Ministri qui Ecclesiasticos citant, capiunt, accipiunt pignus, fructus sequestrant, vt tributum soluant hæc excommunicatione innodantur, quia qualibet ex his actionibus tributi exactio, & receptio procuratur. Præterea excommunicantur qui in eisdem auxilium, consilium, vel fauorem præstare non verentur; hoc est qui non verentur in imponendis, exigendis, recipiendis, vt tributis consulerent quomodo, & qualiter imponenda, exigendaque sint, nec verentur imponentes, exigentesque adiuuare, tum componendo edicta illave conscribendo, vel publicando: tum assilendo exactioni, ne Ecclesiastici contradicant, tum illos manifestando, ne insoluti recedant. Vt bene tradit Hugolin. in præsentem, can. 17. vers. ac in eisdem. Albertus lib. 5. disp. 18. c. 4. Durand. lib. 2. can. 17. §. 20. m. 4. vers. 9. Bonac. disp. 1. §. 19. p. m. 16. & 199.

In tertia parte innouantur decreta super his per sacros Canones tam Concilij Lateranensis, quam aliorum Conciliorum generalium etiam cum censuris, & pœnis in eis contentis. Initio huius §. notari solum renouari decreta cum censuris, & pœnis, quatenus attingunt materiam in hoc Canone contentam, hoc est quatenus attingunt impositionem, exactioem, receptionemve tributi personis, & bonis Ecclesiasticis factam.

Sed an ex vi huius innouationis censura, & pœnæ in decretis renouatis contentæ reservationem Bullæ obtineant? Non conueniunt Doctores. Bonac. disp. 1. de censur. bullæ §. 19. p. 4. num. 3. negatiuam tenet partem. Tum quia innouare canones non est reseruare, sed in pristinum statum constituere, ac si aboliti non essent. At in pristino statu reservationem Bullæ non habebant. Tum quia versatur in materia pœnali, in qua benigna interpretatio fieri solet. Ex quo rectè infert Bonacina te absolui posse à quolibet sacerdote, si signatus excommunicationis Bullæ, & consocius excommunicationis iure communi inductæ, nec reseruata actionem præstitit, cui est excommunicatio annexa.

Cæterum verius censo ex vi huius innouationis censuras, & pœnas in antiquis decretis contentas reservationem Bullæ accipere. Quæ sunt sententia Toleti, lib. 1. cap. 30. n. 5. illiucij tract. 1. 6. cap. 11. §. 1. num. 303. Alterij lib. 5. disp. 19. cap. 1. vers. his omnibus. Durand. lib. 1. can. 3. §. 3. & aliorum. Ducor quia innouare legem, illiusque pœnam est illam de nouo constituere, ac si nunquam esset constituta. At pœnæ per Bullam constitutæ reservationem obtinent. Ergo eam obtinent pœnæ innouatæ vt potè per Bullam constitutæ. Neque his obest fundamentum Canonis. Admitto innouare Canones per se non esse illis reservationem imponere, sed tantum in pristinum statum constituere. At si illa innouatio simul sit reseruatio, Canonique innouentur lege reseruata, non est dubium ex innouatione reservationem accepturos. Bullæ autem constitutio, quia huiusmodi Canones innouantur reservationem continet. Ergo eam tributum Canonibus innouatis.

PUNCTVM. XX.

Explicatur decimanona excommunicatio, aduersus Iudices sæculares, qui in causis capitalibus, seu criminalibus Clericorum se interponunt.

- 1 Refertur Textus.
- 2 Finis huius excommunicationis quis dicitur?
- 3 Quæ persona sub hæc excommunicatione comprehendatur?
- 4 Non comprehenduntur qui suo consilio, auxilio, vel fauore personam Ecclesiasticam processam damnant, &c.
- 5 Quæ sint actiones hæc censura prohibita?
- 6 Quæ censuræ sit specialis Pontificis licentia, ne huic excommunicationi sit locus?
- 7 Ad hæc licentiam specialem reducuntur plures casus, in quibus iure communi permittitur Ecclesiasticas personas capere, & iudicare.
- 8 Ex mandato Ecclesiastici iudicis potest, imò tenetur quilibet Laicis suam opem præstare in processu, seu captiua Clerici.

- 9 Non est opus summarè cognoscere iustitiam causam, sed satis est de iniquitate Iudicis Ecclesiastici non constare.
10 In causa sanguinis plures censent oppositum.

1 Decimo nonò excommunicat, & anathematizat Pontifex omnes, & quoscunque magistratus, & iudices, notarios, scribas, executores, subexecutores quomodolibet se interponentes in causis capitalibus, seu criminalibus contra personas Ecclesiasticas, illas procellando, bannendo, capiendo, seu sententias contra illos proferendo, vel exequendo sine speciali, specifica, & expressa huius sanctæ Sedis Apostolicæ licentia. Quippe huiusmodi licentiam ad personas, & casus non expressos extendunt, vel aliàs perperam abutuntur, etiam si talia committentes fuerint Consiliarii, Senatores, Præsidentes, Cancellarii, Vicecancellarii, aut quouis alio nomine nuncupati.

2 Lata est hæc excommunicatio in protectionem Ecclesiasticarum personarum, ne à Laica potestate iudicentur. Vnde ad incurrandam hæc censuram opus est, vt Magistratus, Iudices, & alij in prædicto Textu contenti in causis criminalibus Clericorum se interponant potestate Laica, & non Ecclesiastica. Vt colligitur ex illis verbis, quomodolibet se interponentes contra personas Ecclesiasticas. Illis namque significatur eos qui se interponant non esse futuros Ecclesiasticos saltem formaliter, hoc est quatenus se interponunt: vt bene tradit Filiucius tract. 16. cap. 11. q. 7. num. 309. Hugolinus in præsent. can. 19. §. 2. vers. quinto. Duard. d. can. 19. q. 8. num. 5. vers. quarto. Bonac. disp. 1. de censur. Bullæ. q. 20. p. 2. num. 8.

3 Personæ verò sunt omnes infra Regem, & Imperatorem quocunque nomine nuncupentur, qui actiones præsentis Canonis prohibitas ausi fuerint perpetrare. Exprimuntur Magistratus, & Iudices sub quibus hominibus veniunt Gubernatores ciuitatum, vel prouinciarum, Protectores, Consiliarii, Senatores, Cancellarii, Vicecancellarii, &c. Secundò exprimitur Notarius, quibus competit acta iudicij, & instrumenta publica conficere. Tertio Scribæ qui acta iudicij, citationes, dilaciones, exceptiones, depositioes testium, appellationes, sententias scribunt. Quarto Executores qui sententias, & mandata iudicij exequuntur. Quintò subexecutores, quorum opera Executores vniuntur in sententiarum, & mandatorum iudicialium executione.

4 Hi omnes & singuli, præter iuris ordinem, & specialem, expressamque licentiam summi Pontificis se intromiserint in causis capitalibus, seu criminalibus personarum Ecclesiasticarum hæc excommunicatio innotandatur. Bonac. disp. 1. de censur. q. 20. p. 1. num. 1. & 2. existimat in hæc censuram incurtere Iudices, & Magistratus, Notarios, Scribas, Executores, qui suo consilio, auxilio, vel fauore personam Ecclesiasticam procellant, banniant, &c. Mouetur ex illo aduerbio quomodolibet, quod omnem penitus modum includit, ex cap. indemnitate. §. si qua verò, de Electione. lib. 7. Sed contrarium mihi dicendum videtur, eo quod Pontifex modis, quibus Iudex secularis in causis criminalibus Clericorum se interponens in hæc excommunicationem incidit, explicuit illas procellando, banniendo, capiendo, seu sententias proferendo, vel exequendo. Nam vt ipsemet Bonacina notauit, verbum illud se interponere, genericum est, formine ad processum, bannum, capturam, sententiam, illiusque executionem. Quapropter sensus est magistratus, qui se interposuerint in causis criminalibus Clericorum quocunque modo ex infra scriptis, scilicet procellando, banniendo, &c. huic excommunicationi subiiciatur. Et explicatio hæc inde confirmari potest, nam Iudex clericum verbaliter citans, & ad suum tribunal adducens, ibique de crimine examinans verbaliter, etsi in censuram latam Canone 15. incidat, hæc tamen non innotatur. Vt tradit Nauri. cons. 3. de sententia excommunicata. Alterius lib. 1. can. 19. disp. 20. c. 1. vers. quare quis Duardus ibi. q. 9. ad finem, & ipsemet Bonac. disp. 1. q. 20. p. 1. n. 10. quia hæc citatio, & examinatio non constituit processum, capturam, vel sententiam, quæ sunt actiones hoc Canone interdixit. Ergo aduerbium illud quomodolibet non quamlibet interpositionem in causis Clericorum denotat, sed eam interpositionem, quæ modis expressis in dicto Canone contingit. Præterea concedamus (vt Bonacina præterit) aduerbium illud quomodolibet, quamlibet ex interdixit actionibus afficere, ita vt præter hunc sensum: Excommunicamus qui personas Ecclesiasticas quomodolibet procellauerit, bannierit, caperit, sententiauerit, seu sententiam executioni mandauerit, non inde inferatur consiliantes, auxiliantes, & fauentes comprehendi; quia non propriè, & formaliter procellant, banniant, capiunt, &c. sed consulunt, & adiuuant ad processum, bannum, seu capturam. Cùm igitur Pontifex inquit se excommunicare iudicem quomodolibet procellantem, intelligi debet de modo, quo processus confici potest, non de modo qui extra expressum fit.

5 Actiones Iudicibus, Magistratibus, Notariis &c. interdixit in hoc Canone sunt, primò procellare Ecclesiasticas personas, hoc est, illorum crimina inquirere, & iudicialiter inuestigare. Nam eo ipso quo hæc inquisitio, & iudicialis in-

uestigatio scripto mandetur, persona procellata est, quàmuis processus completus non sit, nec causa substantiata, aditque quicquid ad hæc censuram requiritur. Vt bene tradit Bonac. disp. 1. de censur. Bullæ. q. 20. p. 1. num. 6. & seqq. Neque ab ea excusabitur ex eo quod intentione inuestigandi veritatem, non penam sumendi processum fecerit, quia Textus actionem procellandi damnat absolue, quæ intentionem penam infligendæ non inuoluit necessitudo. Sicuti notauit Bonacina supra. n. 9. Neque item liberatur ex eo quod animo remittendi delinquentem suo Iudici processum fecerit, quia hæc intentio non præstat iurisdictionem seculari potestati aduersus Ecclesiasticos, neque impedit processum fieri indebitè contra ipsos. Sicuti aduertit idem Bonac. d. disp. 1. q. 20. punct. 1. n. 7. Secunda est bannire personas Ecclesiasticas, hoc est eas authoritatè à regno, prouincia, ciuitate, vel patria relegari, siue in perpetuum siue ad tempus, iuxta Textum in l. delegatus. ff. de interdixit. Tertia est capere, seu apprehendere prædictas personas, vinculis alligare, vel in aliquo loco inculcas detinere, vt inde liberè exire nequeant. Quarta est proferre sententiam siue definitiuam, siue interlocutoriã. Quinta est dictam sententiam executioni mandare. Quælibet autem ex his actionibus sufficiens est ad censuram, vt constat ex illis dictionibus seu, vel, quæ disiunctiue sunt, & notant omnes.

Excipitur autem, nisi hæc actiones fiant ex speciali, & expressa licentia summi Pontificis; quia eo casu non offenditur Ecclesiastica libertas, cùm non ex potestate laica, sed Ecclesiastica procedatur. Censetur autem specialis, & expressa licentia, si fuerit concessa ad inuestigandum aliquod delictum in specie, v. g. proditionem Reipublicæ, crimen læsæ Maiestatis etiam aduersus Ecclesiasticas personas, cùm delictum, nec persona Ecclesiastica in individuo exprimitur. Vt aduertit Suar. de censur. disp. 21. sect. 2. num. 103. Filiucius tract. 16. cap. 11. q. 8. num. 314. Alterius lib. 5. disp. 2. 6. cap. 1. col. 10. Duard. can. 19. q. 6. Bonacina disp. 1. de censur. Bullæ. q. 20. num. 18. Qui verò prædictam licentiam ad alios casus non expressos extendit, manifestè in hæc censuram incidit: Sicuti notatur in ipso Textu. Quippè operatur ex propria authoritate, non ex facultate Pontificis.

Ad hæc licentiam specialem, & expressam reduciuntur plures casus, in quibus iure communi seculari potestati permittitur Ecclesiasticas personas iudicare, vel saltem capere de quibus egi tract. 1. 2. religionis. punct. 6. extra quos nemini licitum est Ecclesiasticas personas propriâ authoritate procellare, bannire, capere, vel sententiare. Quinimò neque ex facultate delegata Episcopi. Non enim Episcopo concessum est posse delegare laicis facultatem procedendi aduersus Ecclesiasticas personas: aliàs Bulla non postulat specialem, & expressam licentiam summi Pontificis. Atque ita tradit Glossa communiter recepta in cap. 2. verbo presumat, de Iudicis, vbi Panorm. num. 5. Ripa num. 34. Decian. tract. crim. 1. lib. 4. cap. 9. num. 70. Farinac. praxi. q. 8. num. 4. & alii relictis August. Barbosa de potest. Episc. 3. p. allegat. 108. num. 3. Quod adeò verum est, vt nec laico simul cum Clerico hæc facultas concedi possit, quia ex societate Clerici non purgatur laici inhabilitas. Sicuti tradit Decian. in cap. 2. de Iudicis. num. 5. Abbas in cap. significasti de foro compet. Farinac. d. q. 8. num. 4. Decian. dicto cap. 9. num. 71. Sigismund. Scaccia 1. p. de iudicis. cap. 11. n. 40. & alij quod referret, & sequitur Barbosa alleg. 108. num. 2.

Cùm verò nullus adesset Clericus, cui delegatio fieri posset, essetque necessario faciendâ, credit Barbosa num. 1. laico fieri posse delegationem. Sed verius oppositum existimo, quia nunquam adest necessitas huius delegationis, si eadem committi potest causa laico, non vt ipse propria authoritate etiam delegata processum faciat, & sententiam profert, sed vt minister Episcopi delictum inquirat, etsi facta inquisitione culpabilem inuenierit talis pena puniat, quam ipse Episcopus ex tunc in ipsum profert.

Neque item est vera alia limitatio Barbosa in delictis, vbi pena sanguinis esset inferenda. Nam esto Iudex Ecclesiasticus eam exequi non possit, iudici tamen seculari illius iudicium committere nequit, solum causæ iudicari executionem.

Illud est certum ex mandato Ecclesiastici Iudicis possit, imò teneri quemlibet laicum suam opem præstare in captura, processu, & sententia aduersus Clericum. Vt colligitur ex Conc. Trident. sess. 25. cap. 3. de reformat. vbi Iudicibus Ecclesiasticis conceditur facultas capiendi, & animauerunt subditos per proprios, vel à alienis executores. Quam potestatem sæpè acquirunt ad praxim redacere, si laicis non possent obligationem imponere. Vt tradunt Decian. tract. crim. 1. lib. 4. cap. 10. num. 3. Farinac. praxi crim. q. 9. num. 82. Menoch. de arbitrar. casu 452. num. 2. August. Barbosa 3. parti. de potest. Episc. allegat. 107. num. 25. Zenedo ad decretal. collect. 10. num. 12. Bonac. disp. 1. de censur. Bullæ. q. 20. p. 1. §. 2. & alij apud ipsos. Quod si laici renuant obedire censuris Ecclesiasticis compelli possunt, vt tradunt præcitati Doctores.

Doctores. Aliis vero penis temporalibus praxi non est te-
cepum. Tameſi Menoch. caſu 452. numero 3. & Riccius
in praxi imploratoris brachij ſacularis. §. notabilis. nu-
mero 2. iudicent arbitrio Iudicis Eccleſiaſtici puniendos
ſote.

9 Sed an ad præſtandum hoc auxilium debeant laici ſaltem
ſummarie cognoſcere cauſæ iuſtitiam? Difficultate non ca-
ret, cum certum, non ſit iudices Eccleſiaſticos ſemper ſerua-
to iuris ordine procedere. Sed dicendum eſt quod de iniqui-
tate, & iniuſtitia Iudicis Eccleſiaſtici non conſtat obligatos
eſſe nulla cauſæ cognitione præmiſſa ſuam opem Iudici Ec-
cleſiaſtico præſtare, quia dum in Superioris mandato iniqui-
tas non relucet, ſubditi obedire tenentur. Quod maxime præ-
cedit, cum auxilium ſæcularis imploratur ad inueſtigandum
Clerici delictum, & proceſſum conſciendum, ſicuti tradit Marcus
Antonius Genentius. in curia Neapolitana, cap. 36. Bonac. diſp. 1.
de cenſur. bulla. q. 20. p. 3. §. 3. n. 1. quia in his nullum eſt pe-
riculum obediendi.

10 Verum in executione ſententiæ, maxime in cauſa ſanguis-
nis plures graueſque Doctores, Julius Clarus §. ſin. q. 96. num.
7. Nauarr. cap. cum conſingas de Reſcriptis, remedio 1. Sal-
tedo præf. cap. 1. §. 4. aliaſ 160. Zencdo ad decretal. collect. 10.
n. 1. Azucedo leg. 1. n. 1. tit. 1. lib. 4. recopilat. & alij plures, quos
& ſequitur Barboſa alleg. 107. num. 26. cenſent præmit-
tere laicum debere ſummariam cauſæ cognitionem antequam
opem ſuam præſtet, ne damnum irreparabile inferat contra
iuris ordinem. A qua doctrina excipiunt, & bene cauſam ha-
reſiſſa qua tenentur nulla ditione facta hæreticum ſibi tra-
ditum debita animaduſione punire. Vt latius probati tract.
4. ſid. diſp. 8. p. 14. n. 5.

Sed vt prædicta ſententia ſuſtineri poſſit, ad eſſe debet pro-
babilis ſuſpicio iniuſtitie, illiſque probationes inconſtituti
offerri debent. Vt notaui ſupradicto loco num. 7. aliaſ non vi-
deo qua ratione laicus ſuſperſeſſe ab executione ſententiæ
debeat, aut illi concedenda ſit proceſſus, & ſententiæ exami-
natio. Cum ipſi non tanquam iudici, ſed tanquam execu-
tori, & poſtlati Eccleſiaſticæ ſubdito committatur reus puni-
endus.

PUNCTUM XXI.

Expeditur vigefima, & vltima excommunicatio
Bulle, aduerſus occupantes bona, aut terras
Eccleſiæ Romanæ, cuiusque ſupremam iu-
riſdictionem vſurpantes.

- 1 Reſeruit Textus.
- 2 Comparatur hæc excommunicatio cum ea qua lata ſuit Ca-
non. 17.
- 3 Declarantur perſona, aduerſus quas hæc excommunicatio
fertur.
- 4 In triplicem partem diuiditur hic Canon.
- 5 Quæ actiones in prima parte prohibentur?
- 6 Aduerſus quem prædictæ actiones præſtari debeant.
- 7 Qui & quas actiones in ſecunda parte huius canonis ex-
communicantur.
- 8 Perturbans iuriſdictionem Legati, Commiſſarij, alteriſque
gubernatoris à Sede Apoſtolica conſtituti, hæc excommu-
nicatione imodatur.
- 9 Vſurpans ſupremam iuriſdictionem Pontificia Sede vacante, ſub
hoc Canone comprehenditur.
- 10 In tertia parte huius Canonis excommunicantur auxilium,
conſilium, vel fauorem præſtantes ſupradictis.
- 11 Hæc cenſura non incurritur, niſi adſit dolus, & malitia.

1 Vigefima excommunicatio, & anathematizatio Pontifex il-
los omnes, qui per ſe, ſeu alios directè, vel indirectè
ſub quoocunque titulo, vel colore inuadere, deſtruere, occupa-
re, & detinere præſumpſerint in totum vel in partem Almam
Vrbem, Regnum Sicilia, inſulas Sardinia, & Corſicæ, Terras
citra Pharam, patriamque B. Petri in Thuleſia, Ducatum
Spoletanum, Comitatum Venuſinum, Sabineſem Marchiam
Anconitanam, Maſſam, Trebariam, Romandiolæ, Campaniæ, &
maritimas provincias, illarumque terras, & loca, ac terras
ſpecialis commiſſionis Arnulphorum, ciuitatèſque noſtras Bo-
noniam, Cæſenam, Ariminum, Beneuentum, Peruſium, Aue-
nionem, ciuitatem Caſtelli, Tudertum, Ferratium, Coloma-
cum, & aliaſ ciuitates, terras, loca, vel iura ad ipſam Roma-
nam Eccleſiam pertinentia, dictæque Romanæ Eccleſiæ me-
diatè, vel immediatè ſubiecta, necnon ſupremam iuriſdictionem
in illis nobis & eidem Romanæ Eccleſiæ competentem
de facto vſurpare, perturbare, retinere, & vexare variis mo-
diſ eorumſque illius auxilium, conſilium, vel fauorem quomodolibet
preſtantes.

2 Tameſi Canon 17. lata fuerit excommunicatio aduerſus

vſurpantes bona, redditus, & prouentus tum ad ſummum Pon-
tificiam, tum ad alias perſonas Eccleſiaſticas pertinentia: atque
men in præſenti in deſenſionem bonorum temporalium Sed-
is Apoſtolice, illiſque ſupremæ iuriſdictionis ſpecialis ex-
communicatio fertur aduerſus inuadentes, deſtruentes, oc-
cupantes, & detinentes prædicta bona, necnon perturbantes
& vſurpantes dictam iuriſdictionem, iſſque auxilium, conſi-
lium, vel fauorem præſtantes. Vnde delinquentes vltra iniu-
ſtitiam ſacrilegium committunt, vt potè Sedis Apoſtolice au-
thoritatem offendentes: ſicuti ex communi docet Caietanus
verbo excommunicatio, cap. 17. Sebaſtian. Medices in ſum. pecca-
tor. capital. tit. 9. quaſt. 78. numero 26. Sayrus, lib. 3. de ſauri,
cap. 24. numero 1. Bonac. diſp. 1. de cenſur. bulla. q. 21. punct. 3.
num. 1.

Perſona aduerſus quas hæc excommunicatio fertur ſunt
omnes, & ſinguli fideles cuiuſcunque qualitaris, & conditionis
exiſtantes, qui aliquam ex prædictis actionibus aut fuerint
perpetrare. Et licet Regalis, Imperialiſque dignitatis merito
expreſſa facta non fuerit, quia tamen materia ſubiecta ſpecia-
liter Reges, & ſupremos Principes ſpectat, ab eiuſque Roma-
na Eccleſia grauius vexationis periculum ſubit, ea de cauſa
verius cenſendum eſt hæc excommunicationem ad Reges,
Imperatorem, aliſque ſupremos Principes extendi. Vt tradit
Hugolin. in præſenti can. 20. §. 1. num. 1. Duard. quaſt. 10. num. 4.
Bonacina diſputat. 1. de cenſur. Bulla. quaſt. 21. punct. 3. nu-
mero 1.

In triplicem partem hic Canon diuiditur. Prima agit de
inuadentibus, deſtruentibus, occupantibus, & detinentibus
loca, dominia, & iura Romanæ Eccleſiæ. Secunda de vſur-
pantibus, perturbantibus, ſeu vexantibus eius ſupremam iu-
riſdictionem. Tertia de præſtantibus auxilium, conſilium, &
fauorem in eiſdem.

In prima parte hæc actiones ſunt ſub excommunicatione
prohibitæ. Prima inuadere terras Romanæ Eccleſiæ, hoc eſt
in eas irruere, ſeu cum impetu aggredi, quod proprium eſt ho-
ſtium; ideoque Suar. diſp. 21. de cenſur. ſect. 2. num. 104. Filiu-
cius tract. 16. cap. 3. num. 62. Hugolin. in præſenti, capite 20. nu-
mero 3. verſ. quoad ſecundum, & alij, requirunt hoſtilem in-
curſum, quia aliaſ non erit inuaſio proprie ſumpta, vt ex
Ambroſio Calepino verbo inuadere, & inuaſio colligi poſſeſt.
Neque obſt quod in Bullis V. & Gregor. XIII. dicitur in-
uadere, & deſtruere addebatuſ hoſtiliter, quod præſentibus
Bullis ſublatur eſt, quia non inde inferitur mutata eſſe diſ-
poſitionem (vt cenſet Bonacina dicta diſp. 1. quaſt. 21. punct. 1.
num. 1.) quia illud aduerbium hoſtiliter credendum eſt omiſ-
ſum eſſe, vt potè non neceſſarium. Satis enim ex verbo inuade-
re, & ex ſubiecta materia perſpicuum erat inuaſionem debere
eſſe hoſtilem; ſiquidem quælibet alia inuaſio proprie inuaſio
non eſt. Quod ſi ex conſenſu iniuſto gubernatoris, & aliorum
ciuium ciuitatem aliquam Eccleſiæ ingrediatis occupandam
nullo impetu factò, eſt hæc excommunicationem eſſugias
ob actionem inuadendi, at in eam incidis ob actiones vſur-
pandi, occupandi, perturbandi, vexandi more hoſtili dictam
ciuitatem. Secunda actio prohibita in dicto Canone eſt, de-
ſtruere, deuaſtare, demoliri dicta loca, & terras Romanæ Ec-
cleſiæ. Tertia eadem occupare, hoc eſt rapere, ſeu vſurpa-
re. Quarta ſic vſurpata, & rapta detinere, & non reſtitue-
re. Hæc enim ſi per ſe, vel per alios directè, vel indirectè
quouis quaſito colore præſtentur hæc excommunicationem
induunt, vt ex ipſo Textu notatur. Neque opus eſt omnes hæc
actiones ad eſſe, vt excommunicatio locum habeat, ſatis enim
eſt ſi adſit quælibet actio ex prædictis. Aliaſ Pontifex non
ſatis ſuo dominio conſulere. Neque obſt quod Textus vta-
tur hac dictione & quæ vim habet extrema coniungendi.
Nam id intelligitur, cum ſubiecta materia contrarium non
ſuadet. Vt tradit Auguſt. Barboſa in ſuo dictionario, dict. 93.
num. 18. At in præſenti ſubiecta materia ſuadet dictionem &
non copulatiuè, ſed diſiunctiuè ſumi, quippe eius extrema ne-
queant ſimul exiſtere. Non enim ſimul exiſtere poſſeſt actio
deſtruendi ciuitatem, & illam retinendi. Atque ita tradit Suar.
diſp. 21. ſect. 2. num. 105. Alterius, lib. 5. diſp. 21. cap. 1. verſ. dixi.
Duardus lib. 2. canone 20. q. 2. num. 2. Bonac. diſp. 1. de cenſur.
bulla. quaſt. 21. p. 1. num. 8.

Prædictæ vero actiones inuadendi, deſtruendi, occupandi,
& detinendi verſari debent circa loca, & terras Pontificis, Ro-
manæque Eccleſiæ, ſiue ipſi immediatè, ſiue mediatè ſubie-
cta, hoc eſt ſiue Pontifex in illis iuriſdictionem temporalem
exerceat, ſiue eam in alios tranſulerit feudo, vel emphyteu-
ſi, dominio directo retento. Quapropter ſi quis deſtruat, vel
occupet terras, & loca ad priuatos cines pertinentia, eſto per
accidens Romana Eccleſia damnum patitur, nequaquam hæc
excommunicatione ligabitur, quia non occupat, vel deſtruit
terras ſummi Pontificis & Romanæ Eccleſiæ, quod expreſſè
requiritur. Vt tradit Filiucius tract. 14. cap. 3. q. 8. numero 65.
Hugolin. in præſenti, cap. 20. §. 1. verſ. ex hæc clauſula. Duar-
dus lib. 2. can. 20. q. 10. n. 4. Bonac. diſp. 1. de cenſur. bulla. quaſt.
21. punct. 1. num. 11. & punct. 3. num. 4. Quinimò eſto deſtrua-
rentur loca, & terræ ad Pontificem, vt priuatam perſonam per-
tinentia